

Фелик О. В.,
доктор філософії,
докторант кафедри адміністративного права інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисципліни
Київський університет інтелектуальної власності та права
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0862-1453>

ПОНЯТТЯ ТА РИСИ ІНСТРУМЕНТУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Анотація. У статті розкриті риси та сформовано доктринальне поняття інструментів публічного адміністрування як цілісної, динамічної правової конструкції, що виступає основою функціонування системи адміністративного права. Під інструментом публічного адміністрування розуміються не суто технічні засоби реалізації виконавчої влади, а багатофункціональний адміністративно-правовий механізм, який поєднує у собі нормативну визначеність, функціональну доцільність, стратегічну спрямованість і здатність до адаптації у відповідь на військові, економічні, безпекові та інші соціальні виклики. Обґрунтовано, що саме способи правового регулювання є фундаментальною правовою основою інструментів публічного адміністрування, оскільки вони закріплюють легітимні рамки діяльності органів виконавчої влади в межах чинного адміністративного законодавства. Наголошено, що інструмент публічного адміністрування – це не лише засіб досягнення адміністративного результату, а й інституційний важіль втілення публічного інтересу, спрямованого на формування правопорядку, довіри до влади та утвердження демократичних принципів виконавчої влади. У цьому сенсі інструмент набуває не лише правового, а й соціально-філософського значення як форма практичного вираження взаємозв'язку між владою і суспільством. Його багаторівнева природа охоплює як зовнішні правові форми (накази, розпорядження, положення), так і внутрішні організаційні механізми (процедури, практики, підходи), що забезпечують стійкість та ефективність адміністративної системи. Особливу увагу приділено характеристикам інструментів, які зумовлюють їхнє широке функціональне застосування – прозорість, підзвітність, міжгалузевість, а також нормативна легітимність, що забезпечує передбачуваність адміністративного впливу. Доведено, що в умовах трансформаційного суспільства інструменти виступають гнучкими засобами формування та реалізації державної політики, спроможними підтримувати баланс між стабільністю і розвитком, зберігаючи нормативну сталість у правовому полі української держави та суспільства.

Ключові слова: адміністративна діяльність, адміністративне право, адміністративне рішення, адміністративна процедура, адміністративний орган, виконавча влада, громадянське суспільство, легітимність і нормативна визначеність, нормативно-правовий акт, правове регулювання, правова ефективність, публічний сервіс, публічний інтерес, соціальна справедливість, соціальний виклик.

Вступ. Актуальність наукового аналізу інструментів публічного адміністрування обумовлюється сукупністю доктринальних, правозастосовчих та безпекових викликів, які вимагають

оновлення теоретико-методологічного базису адміністративного права України. По-перше, сучасний стан розвитку національної науки адміністративного права засвідчує потребу у формуванні системного уявлення про інструментарій публічного впливу як динамічну правову конструкцію, що забезпечує практичну реалізацію виконавчої влади. Розроблення чіткої доктринальної концепції інструментів публічного адміністрування сприятиме зміцненню засад публічного інтересу, нормативної визначеності та функціональної ефективності у діяльності органів виконавчої влади.

По-друге, процес євроінтеграції України актуалізує потребу у гармонізації категоріального апарату та інституційного підходу до публічного адміністрування відповідно до стандартів адміністративного права Європейського Союзу. Європейська правова традиція характеризується високим рівнем системності, прогнозованості й правової легітимності у використанні інструментів публічного управління. Отже, адаптація українського законодавства передбачає не лише імплементацію норм *acquis communautaire*, а й переосмислення національних правових категорій через призму функціональної доцільності, стратегічної спрямованості та правової ефективності. По-третє, в умовах збройної агресії російської федерації проти України особливої ваги набуває проблема забезпечення оборонної спроможності держави через ефективне функціонування механізмів публічного адміністрування в системі Міністерства оборони України. Інструменти публічного адміністрування в цій сфері мають бути здатні до оперативної адаптації, забезпечення належного кадрового, інформаційного й ресурсного забезпечення оборонних функцій, а також до реалізації адміністративних рішень у надзвичайних умовах. Саме формалізована, легітимна та стратегічно обґрунтована система інструментів дозволяє забезпечити належну реакцію органів влади на військові та безпекові загрози.

По-четверте, розмаїття понять, які використовуються в науковій та практичній площині адміністративного права – таких як «спосіб», «засіб», «інструмент», «метод» – потребує уніфікації, що ґрунтується на концептуальній узгодженості. Відсутність єдиних дефініцій ускладнює правозастосовчу діяльність, викликає суперечності у нормативному регулюванні та знижує ефективність публічної політики. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом розроблення цілісного теоретико-методологічного підходу до класифікації та визначення інструментів публічного адміністрування як ключових елементів функціонування адміністративної системи.

Аналіз останніх досліджень. До проблематики інструментів публічного адміністрування в Україні звертали свою увагу вчені у адміністративного права серед них Л. Авраменко, І. Андрушків, А. Берлач, В. Бевзенко, П. Діхтєвський, І. Долуда, О. Жукова, М. Жуков, В. Галуцько, О. Гулак, Т. Кравцова, А. Ліжєвський, М.В. Лимар, О. Махмурова-Дишлюк, Р. Мельник, О. Мілієнко, Н. Петрова, О. Петришин, Ю. Ромашов, О. Сергійчук, О. Фелик, М. Цвік та ін. Проте комплексного аналізу аналізовані нами проблематики умовах сьогодення, вони не здійснювали, а зосередили свої наукові зусилля найбільш загальних чи спеціальних наукових викликах.

Мета статті полягає в тому щоб на аналізі теорія адміністративного, доктринальних підходів до цієї проблематики вчених у галузі адміністративного права, діючого законодавства з'ясувати доктринальне поняття інструментів публічного адміністрування в Україні.

Отже, наукове осмислення поняття та рис інструментів публічного адміністрування є актуальним завданням сучасної правової науки. Воно сприяє поглибленню праворозуміння, зміцненню засад легітимності публічної влади та підвищенню ефективності державного врядування в умовах трансформаційного розвитку України.

Виклад основних положень. Згідно з тлумачним словником української мови, «інструмент» – це багатозначна категорія, що охоплює кілька основних значень. У першому значенні інструмент розглядається як знаряддя праці – засіб або пристосування, що використовується для виконання певної фізичної чи технічної роботи, наприклад, хірургічні або будівельні інструменти. У другому значенні термін уживається як узагальнена назва для сукупності таких знарядь, що утворюють функціональний комплект, як-от набір інструментів для ремонту. У третьому значенні інструмент отожднюється з музичним об'єктом – предметом, призначеним для відтворення музики, таким як скрипка, гітара чи гуслі [1].

Суб'єкти громадянського суспільства розглядають інструмент у метафоричному, але чітко функціональному значенні – як засіб досягнення соціальних цілей, впливу на суспільні процеси та ініціювання змін. У цьому контексті слово набуває для них соціально-прикладного наповнення, яке виходить за межі фізичних або матеріальних знарядь праці. Йдеться про правові механізми як інституціоналізовані важелі, здатні реалізувати суспільні ініціативи, підтримувати правозахисні дії, активізувати громади та сприяти досягненню соціальної справедливості. Такий інструментальний підхід до права дозволяє локальним ініціативам функціонувати не лише в межах правового поля, а й формувати політичну культуру участі, зміцнюючи демократичні процеси в суспільстві. Соціальне значення інструмента в цьому випадку – це його здатність опосередковувати суспільні трансформації через нормативну дію [2].

Отже, способи правового регулювання в адміністративному праві розглядаються як функціональна спрямованість, оскільки вони слугують засобами реалізації управлінських функцій органів публічного адміністрування, спрямованих на досягнення конкретних цілей у межах нормативно визначених повноважень. Їх комплексність і системність виявляються у взаємодії різних способів правового регулювання, що утворюють цілісну систему, де кожен елемент доповнює інший, забезпечуючи узгодженість і ефективність адміністративної діяльності. Нормативно-правове наповнення таких способів полягає в тому, що

вони мають виражене правове підґрунтя: закріплені в нормативно-правових актах, вони стають формалізованими механізмами впливу адміністративної влади на учасників правовідносин.

Соціальна ефективність і результативність таких засобів полягає в їх здатності досягати суспільно важливих результатів – збереження правопорядку, захисту прав громадян, належного надання публічних послуг та забезпечення адміністративної справедливості. Інституціоналізований характер проявляється в тому, що застосування цих способів відбувається виключно через суб'єктів владних повноважень у межах законодавчо закріплених процедур, що надає їм легітимності та правової сили. Здатність до адаптації та впливу на трансформації робить способи правового регулювання дієвими інструментами, що можуть оновлюватися у відповідь на соціальні виклики, сприяючи розвитку адміністративної практики та демократизації публічного управління.

У теорії права вихідною для нашого наукового аналізу є категорія «способи правового регулювання суспільних відносин», яка охоплює базові засоби правового впливу на поведінку осіб шляхом наділення їх суб'єктивними юридичними правами або покладенням юридичних обов'язків. Залежно від змістовного навантаження та функціональної ролі ці способи поділяються на основні й допоміжні. Основні способи регулювання мають автономний нормативний потенціал і застосовуються як самостійно, так і в комбінації з допоміжними, які, у свою чергу, не виступають окремими регулятивними моделями, а лише підсилюють ефективність основних. Характерною ознакою системи основних способів є взаємовиключність їх одночасного застосування до одного виду поведінки через притаманну їм концептуальну несумісність. Сукупність обраних основних і допоміжних способів, рівень дискретності правового впливу, а також ступінь свободи суб'єктів у формуванні та реалізації правових моделей поведінки утворюють основу методології правового регулювання, яка визначає специфіку правового впорядкування суспільних відносин у конкретному контексті. Допоміжними способами правового регулювання є примус, заохочення, покарання, надання пільг, виключення з переліку обов'язків, пом'якшення юридичної відповідальності та інші – вони не мають самостійного регулятивного значення, а використовуються разом з основними способами для посилення та оптимізації їх дії. Те чи інше поєднання основних і допоміжних способів правового регулювання, наявність (чи відсутність) у осіб, на яких воно поширюється, можливості самостійно встановлювати та уточнювати правові форми їх поведінки, характер підстав, з настанням яких пов'язуються виникнення, зміна та припинення правових стосунків між ними, а також ступінь деталізованості правового регулювання – усе це дає уявлення про методи правового регулювання суспільних відносин, які використовуються при його здійсненні [3].

Динаміка адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування в Україні забезпечується через системне впровадження та нормативне закріплення категорій «спосіб», «засіб», «інструмент» і «метод», які відображають функціональну природу владного впливу та організаційно-правових механізмів державного управління. Так, відповідно до ст. 9 Закону України «Про адміністративні послуги», послуги надаються «у спосіб, визначений законом або іншим нормативно-правовим актом», що фіксує інституціоналізовану форму дій органів влади [4]. У Законі України «Про адміністративну процедуру»

спосіб розглядається як міра пропорційності правового впливу – «найменш обтяжливий спосіб досягнення законної мети», що підкреслює принциповість вибору механізмів регулювання [5]. У Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (ст. 6) ліцензування також здійснюється «у спосіб, передбачений цим Законом», що демонструє використання формалізованої процедури як елемента правового впливу [6]. Поняття «засіб» законодавчо визначене у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» як «будь-який предмет, документ, інше майно, що використовується для досягнення певної мети», тобто як операційна категорія забезпечення державної політики [7]. Нарешті, згідно зі ст. 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», уряд «визначає методи реалізації державної політики», що прямо вказує на метод як на стратегічну категорію публічного адміністрування [8]. Таким чином, саме через ці концепти – спосіб, засіб, інструмент, метод – нормативно структурується діяльність суб'єктів публічного управління, що забезпечує адаптивність, правову визначеність та ефективність адміністративно-правового впливу.

На основі наведеного теоретико-правового аналізу та чинного законодавства України можна виокремити узагальнені риси ключових інституційних категорій – спосіб, засіб, інструмент, метод – що нормативно структурують адміністративну діяльність суб'єктів владних повноважень у сфері публічного адміністрування: Спосіб як інституціоналізована форма реалізації владних дій визначається законодавством як правова модель, відповідно до якої здійснюється дія органу публічного адміністрування. Він є формалізованим варіантом правового впливу, що закріплюється у нормативних актах і застосовується в межах компетенції, забезпечуючи правову визначеність і пропорційність втручання. Спосіб має вектор спрямованості на досягнення публічно значущого результату у визначеній законом формі, з дотриманням принципу найменш обтяжливого втручання. Засіб як операційна категорія правозастосування охоплює конкретні матеріальні або нематеріальні елементи, що використовуються суб'єктами владних повноважень для досягнення адміністративної мети. Це може бути предмет, документ, ресурс або технологія, застосування яких відображає конкретну правову дію або послідовність дій. Засіб не обов'язково має нормативну структуру як спосіб чи метод, проте є техніко-юридичною основою забезпечення управлінських функцій.

Інструмент як функціональна модель публічного впливу вказує на сукупність способів, засобів і прийомів, які в своїй взаємодії формують інституційний механізм досягнення адміністративного результату. Він поєднує нормативну визначеність із функціональною ефективністю, слугуючи універсальною конструкцією в діяльності публічної влади. Інструмент, у метафоричному сенсі, є правовим важелем реалізації суспільних інтересів у правовій формі. Метод як стратегічна категорія адміністративної діяльності визначає загальні принципи, підходи та логіку реалізації державної політики в адміністративному вимірі. Це найбільш узагальнений рівень правового впливу, що задає вектор діяльності публічних інституцій, передбачаючи визначення цілей, засобів, очікуваних ефектів і способів контролю. Метод є категорією, що забезпечує системне планування та координацію публічного адміністрування.

Отже, спосіб, засіб, інструмент і метод у сукупності формують чотири базові виміри нормативно закріпленої адміністративної діяльності: форму, зміст, механізм і стратегію. Кожен із

них виконує свою функцію в загальній системі правового впорядкування суспільних відносин, забезпечуючи ефективність, гнучкість і легітимність публічного адміністрування.

В попередніх наших наукових працях ми розкрили, що інструмент публічного адміністрування – це зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою адміністративних дій, реалізований у межах визначеної законом компетенції адміністративних органів із метою досягнення бажаного публічного результату. Інструменти публічного адміністрування виконують провідну роль у реалізації державної політики та формуванні ефективної системи врядування. Їх правова природа забезпечує легітимність і чітке нормативне обґрунтування застосування виключно в межах компетенції відповідних адміністративних органів. Як зовнішній прояв адміністративної діяльності, ці інструменти орієнтовані на досягнення публічного інтересу, підтримання правопорядку, реалізацію управлінських рішень і підвищення якості державного сервісу. Вони відзначаються адаптивністю до соціальних трансформацій і надзвичайних обставин, що дозволяє оперативно реагувати на нові виклики. Крім того, інструменти сприяють забезпеченню прозорості та підзвітності органів влади, надаючи можливість громадському контролю за процесами прийняття рішень. Їх багатофункціональність дає змогу ефективно використовувати їх у різних галузях публічного управління – від правового регулювання до інформаційно-комунікаційного забезпечення, що в сукупності підвищує загальну якість управлінських процесів [9].

Також нами розкриті сутнісні характеристики інструментів публічного адміністрування як легітимних засобів правового впливу на суспільні відносини, що реалізуються органами публічної влади відповідно до чинного законодавства. Підкреслено, що ці інструменти виступають зовнішнім проявом адміністративної діяльності, спрямованої на досягнення публічного інтересу, утвердження правопорядку та втілення державної політики, уникаючи при цьому обслуговування приватних або відомчих інтересів. В умовах сучасних викликів – зокрема воєнних дій, кризових ситуацій і масштабних реформ – важливою рисою таких інструментів є їх адаптивність та здатність до трансформації відповідно до актуальних потреб суспільства. Окрему увагу приділено їхній прозорості, підзвітності та багатофункціональності, які забезпечують не лише ефективну реалізацію правових норм, а й відкритість дій органів публічної влади для контролю з боку громадянського суспільства. Це, своєю чергою, сприяє формуванню довіри до державних інституцій та утвердженню принципів демократичного врядування [10].

У дослідженні інструментів публічного адміністрування професійне навчання в Національній поліції України розглядається як система управлінських дій органів публічної влади, спрямована на підготовку компетентних кадрів. Публічне адміністрування тут постає як форма взаємодії МВС, МОН, керівництво навчальних закладів і самих поліцейських, що поєднує освітні, правові та організаційні механізми. Особливу увагу приділено адаптації навчального процесу до умов воєнного стану, включно зі спрощенням адміністративних процедур, оптимізацією присвоєння звань і змінами в структурі служби. Такий підхід підкреслює важливість міжінституційної взаємодії та демонструє роль публічного адміністрування як інструменту забезпечення стабільності та ефективності роботи поліції в умовах кризових викликів [11].

Є. Жукова інструментальні аспекти публічного адміністрування розглядає як правовий інструмент для задоволення потреб, інтересів та намірів фізичних і юридичних осіб. У цьому контексті публічне адміністрування трактується не просто як сукупність нормативних приписів, а як процес правозастосування, у якому закон і підзаконні акти виступають передусім засобом регулювання взаємодії між державою та громадянським суспільством. Такий підхід дозволяє розглядати публічну владу в єдності з процесами соціальної адаптації. Запропонована етапна модель публічного адміністрування складається з шести стадій – від конституційного закріплення до контролю за діяльністю адміністрацій, що дає змогу простежити логіку формування ефективної системи управління як легітимного правового механізму [12].

Аналіз інструментів публічного адміністрування у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання є засобами системного підходу до їх класифікації та практичного застосування. Т. Кравцова, Н. Петрова виділяють чотири основні групи інструментів: нормативні акти, адміністративні рішення (індивідуальні акти), акти-плани та фактичні дії, кожна з яких проілюстрована прикладами з практики Антимонопольного комітету України. Акцент зроблено на тому, що ефективність цих інструментів стримується через недоліки в плануванні, нечіткість процедур і відсутність прозорих механізмів контролю. Утім, належне правове регулювання і узгоджене адміністрування здатні забезпечити контрольованість, прозорість і ефективне використання державних ресурсів, сприяючи при цьому дотриманню принципу конкурентного нейтралітету та досягненню суспільно важливих цілей [13].

О. Сергійчук зміст інструментів публічного адміністрування розглядається як сукупність юридично значущих дій, що виступають засобами реалізації адміністративно-правової політики держави. Вченим запропоновано комплексне розуміння інструментів не лише як технічних або процедурних засобів, а як важливих складових досягнення публічного інтересу. Особлива увага приділяється нормативним актам, адміністративним договорам і фактичним діям, які забезпечують побудову ефективної та відповідальної системи публічного управління. Значущим є поділ інструментів за правовою формою, характером впливу та функціональним призначенням, що дозволяє чітко визначити їх місце в системі державного управління та оцінити спроможність до адаптації у відповідь на виклики цифровізації, децентралізації й зростання ролі громадського контролю [14].

На основі викладених у наукових джерелах (доктринах) підходів до розуміння інструментів публічного адміністрування, з використанням методів аналізу й синтезу, можна виокремити такі узагальнені риси, що є характерними для зазначених інструментів:

- зовнішній вираз адміністративної дії проявляється в тому, що інструменти публічного адміністрування репрезентують публічну активність суб'єктів владних повноважень, формалізовану через нормативно-правові акти, процедури або інституційні механізми. Вони є відображенням державної волі в дії – у формі рішень, норм, програм або безпосередніх заходів впливу;

- легітимність і нормативна визначеність забезпечуються правовим характером інструментів, що означає їхню ґрунтованість на законодавстві та застосування виключно в межах компетенції відповідного адміністративного органу. Така норма-

тивна підстава гарантує правову передбачуваність і захищеність адресатів публічної політики;

- функціональна орієнтованість на публічний інтерес передбачає, що інструменти адміністрування слугують реалізації не приватних або корпоративних інтересів, а публічного блага. Їх мета – підтримання правопорядку, забезпечення державного сервісу, формування довіри до влади й утвердження демократичних засад управління;

- адаптивність і динамізм виражаються в здатності інструментів змінюватися відповідно до викликів часу, зокрема у контексті війни, кризових ситуацій, цифровізації чи адміністративної реформи. Така гнучкість дозволяє інструментам зберігати ефективність в умовах трансформацій суспільства;

- багатофункціональність і варіативність застосування означає, що інструменти можуть використовуватися в різних сферах публічного управління – від правотворчості до освітньої діяльності (як у випадку з професійним навчанням в поліції). Вони охоплюють як нормативні засоби, так і фактичні управлінські дії;

- інституційна взаємодія та міжгалузевий характер підкреслюють, що інструменти функціонують у межах системної координації дій різних органів державної влади та самоврядування. Це стосується, зокрема, взаємодії між МВС, МОН і навчальними закладами в межах публічного адміністрування системи підготовки кадрів;

- забезпечення прозорості та підзвітності розглядається як невід'ємна риса інструментів, що сприяє підвищенню відкритості дій органів влади, зміцненню громадського контролю та зниженню ризиків зловживань. Прозорість визнана ключовою умовою легітимного адміністративного впливу;

- правова ефективність і результативність характеризують інструмент як такий, що забезпечує досягнення поставленої мети за допомогою юридично виправданих і ефективних механізмів. Інструмент має бути не лише формально закріпленим, а й реально здатним впливати на суспільні процеси;

- поділ за формою, характером впливу та функціональним призначенням дозволяє систематизувати інструменти, оцінити їхню спроможність до застосування в конкретних адміністративних умовах і виявити найбільш ефективні механізми у відповідній сфері.

Наприклад, розпорядженням міського голови м. Борислава затверджено «Порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися в період воєнного стану й не отримують щомісячної адресної допомоги». Цей документ визначає правовий механізм виплати компенсації фізичним особам, які безкоштовно надали своє житло для проживання ВПО, та передбачає подання відповідної заяви, обчислення витрат і підтвердження факту проживання таких осіб. Порядок є прикладом інструменту публічного адміністрування у формі підзаконного нормативно-правового акта – розпорядження, що реалізується органом місцевого самоврядування в межах його повноважень. Цей інструмент дозволяє офіційно впорядкувати надання державної підтримки на місцевому рівні, забезпечити облік розміщених осіб і створити юридичну основу для відшкодування витрат приймаючим сторонами, зберігаючи принцип адресності та соціальної справедливості [15].

Висновки. Способи правового регулювання в адміністративному праві є фундаментальними правовими механізмами

реалізації функцій суб'єктів публічного адміністрування, що здійснюються в межах нормативно визначених повноважень. Вони формуються як система правових засобів, закріплених у нормативно-правових актах, які визначають межі, характер і форму впливу публічної влади на учасників адміністративних правовідносин. Застосування таких способів передбачає правову визначеність, передбачуваність і легітимність дій адміністративних органів, що забезпечує стабільність функціонування системи публічного адміністрування. Саме через способи правового регулювання адміністративне право надає інструментам публічного впливу формалізовану основу. Вони є першоелементами інституційного впливу, що забезпечують упорядковану реалізацію державної політики в адміністративній площині. Способи правового регулювання виступають засадничим правовим базисом інструментів публічного адміністрування, що використовуються адміністративними органами для досягнення визначених публічних цілей.

Інструмент публічного адміністрування – це цілісна правова конструкція, яка поєднує нормативну визначеність із функціональною доцільністю, спрямовану на досягнення адміністративного результату в межах публічного інтересу. Його правова природа полягає в тому, що він є вираженням державної волі, закріпленою в законодавстві, й реалізується виключно в межах компетенції суб'єкта публічного адміністрування. Відображає динаміку між формальною правовою формою і реальним змістом адміністративної дії, трансформуючись у адміністративно-правовий механізм публічного впливу. У метафоричному розумінні інструмент є «важелем» державної політики, а в правовому – засобом реалізації виконавчої влади. Він забезпечує не лише законність, а й ефективність адміністративної діяльності.

Інструменти публічного адміністрування характеризуються багаторівневою правовою природою, що поєднує нормативне підґрунтя, функціональну орієнтованість та здатність адаптуватися до викликів часу. Вони мають зовнішню формалізацію у вигляді нормативно-правових актів, процедур і інституцій, але водночас є гнучкими засобами реагування на соціальні, політичні й технологічні зміни. Інструменти функціонують у межах міжгалузевої взаємодії, забезпечують прозорість, підзвітність і правову результативність адміністративної діяльності. Їх використання дозволяє забезпечити системність, узгодженість і ефективність публічного впливу, виходячи з потреб демократичного управління та орієнтації на публічне благо. Завдяки своїй динамічності та варіативності інструменти публічного адміністрування постійно еволюціонують, зберігаючи водночас правову сталість і нормативну легітимність у межах адміністративного права.

Отже, інструмент публічного адміністрування – це спосіб адміністративної діяльності адміністративних органів, що виступає багатофункціональною й динамічною правовою конструкцією, засобом реалізації їхніх повноважень з метою досягнення визначених суспільно значущих публічних результатів, забезпечуючи публічний інтерес. Він поєднує нормативну визначеність, функціональну доцільність і адаптивність, забезпечуючи ефективний вплив на суспільні відносини, які регулюються на основі норм адміністративного права. Інструмент має здатність змінюватися відповідно до соціальних викликів, залишаючись водночас стабільним елементом інституційної системи публічного адміністрування.

Література:

1. Інструмент. Словник.ua. 2025. URL: <https://slovyk.ua/index.php?swrd=інструмент>.
2. Закон як інструмент громадських ініціатив для соціальних перетворень. Соціальна редакція. Соціальна країна. 2023. URL: <https://welfare.green/zakon-yak-instrument-gromadskikh-iniciativ-dlya-socialnikh-peretvoren/>.
3. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів. М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2010. 584 с.
4. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
5. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 листопада 2021 року № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 20. Ст. 130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>.
6. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст. 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
8. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
9. Галуцько В., Діхтієвський П., Берляч А. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс: підручник: видання п'яте. за заг. ред. В. Феліка, В. Галуцько. Київ, 2025. 992 с.
10. Фелік О.В. Сутність інструментів публічного адміністрування в Україні. Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики. 2024. Вип. 4. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.7>.
11. Лимар М.В. Поняття та зміст публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: *Юридичні науки*. 2024. № 1. С. 83–89. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/16.pdf.
12. Жукова Є.О. Інструментальні аспекти публічного адміністрування. *Юридичний вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 71. Т. 1. С. 118–123. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/28.pdf>.
13. Кравцова Т.М., Петрова Н.О. Інструменти публічного адміністрування у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: *Юридичні науки*. 2020. Т. 31 (70). № 2, ч. 2. С. 83–85. URL: https://www.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/17.pdf.
14. Сергійчук О.В. Зміст інструментів публічного адміністрування: теоретико-правовий аспект. *Адміністративне право і процес*. 2023. № 2. С. 58–65. URL: <https://app.visnyk-onua.com.ua/article/view/sergiychuk2023>.
15. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг у Бориславській міській територіальній громаді: Розпорядження міського голови Бориславської міської ради № 108-р від 31 березня 2021 року. Бориславська міська рада. 2021. URL: <https://borislavrada.gov.ua/post/documents/rozporiadzhennia-miskoho-holovy-pro-zatverdzhennia-poriadku-kompensatsii-vytrat-za-tymchasove-rozmishchennia-vnutrishno-peremishchenykh-osib-i-aki-peremistylisia-u-period-voiennoho-stanu-i-ne-otrymuit>.

Felyk O. Concept and features of the public administration tool

Summary. The article reveals the characteristics and formulates a doctrinal definition of instruments of public administration as an integral and dynamic legal construct that serves as the foundation for the functioning of the administrative law system. Instruments of public administration are interpreted not as purely technical means of executing executive power but as multifunctional administrative-legal mechanisms that combine normative clarity, functional expediency, strategic orientation, and adaptability in response to military, economic, security-related, and other social challenges. It is substantiated that legal regulation methods constitute the fundamental legal basis of these instruments, as they establish the legitimate boundaries of the activities of executive authorities within the framework of existing administrative legislation. The article emphasizes that a public administration instrument is not only a means of achieving administrative outcomes but also an institutional lever for realizing the public interest aimed at establishing legal order, trust in public authority, and the affirmation of democratic principles of executive governance. In this

regard, the instrument acquires not only legal but also socio-philosophical significance as a practical expression of the relationship between the state and society. Its multilevel nature encompasses both external legal forms (orders, decrees, regulations) and internal organizational mechanisms (procedures, practices, approaches), which together ensure the resilience and effectiveness of the administrative system. Particular attention is paid to the characteristics that determine the broad functional applicability of such instruments—transparency, accountability, intersectorality, and normative legitimacy, which ensures the predictability of administrative impact. It is argued that in a transforming society, these instruments act as flexible tools for shaping and implementing state policy, capable of maintaining a balance between stability and progress while preserving normative consistency within the legal framework of the Ukrainian state and society.

Key words: administrative activity, administrative authority, administrative decision, administrative law, administrative procedure, civil society, executive power, legal effectiveness, legal regulation, legitimacy and normative certainty, normative legal act, public interest, public service, rule of law, social justice, social challenge.

Дата першого надходження статті до видання: 22.12.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.01.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)